

Het Verhaal van Woerden

Verhaal 03

Bonifatius bekeert Woerden

Franken en Friezen

De Romeinen verlaten rond het jaar 400 onze streken. Inheemse stammen zien hun kans schoon om hun invloed uit te breiden. Dat levert strijd op. Soms zijn de Franken aan de winnende hand, dan weer de Friezen. Pas aan het begin van de 8^e eeuw weten de Franken onder leiding van koning Karel Martel definitief grote gebieden onder controle te krijgen. Daaronder vallen ook het huidige Holland en Utrecht. Maar de Friezen geven niet op en blijven de Franken bedreigen.

Bekering

Dan gebeurt er iets opmerkelijks. De koningen van de Franken worden christen. Ze willen dat alle inwoners van hun veroverde gebieden ook Rooms-Katholiek christen worden. Daarom bouwen de koningen kerken, zoals in Utrecht. Daarnaast steunen ze priesters en monniken die de heidense inwoners van hun streken willen bekeren. Zo komt in het jaar 690 de monnik Willibrord vanuit Engeland naar het vaste land. Hij wil de Friezen gaan bekeren. Met steun van de paus en de koningen bouwt hij een kerk die gewijd wordt aan de Heilige Martinus. Deze kerk wordt later de Domkerk in Utrecht. Willibrord bouwt ook de Salvadorkerk, ook de Oudmunsterkerk genoemd. Sommige historici denken dat deze belangrijke man ook in Woerden en omgeving zijn werk doet. Maar daarvoor ontbreekt hard bewijs.

Een nieuwe naam

Willibrord maakt carrière en wordt uiteindelijk bisschop van Utrecht. In zijn voetsporen komen nieuwe predikers uit Engeland en Ierland. Een van hen heet Winfried. In het jaar 719 wordt hij door de paus benoemd tot missionaris. Hij moet het woord van God prediken in de heidense, noordelijke streken. De paus geeft hem ook een nieuwe naam: Bonifatius. Na een voortvarende start keert hij in 722 even terug naar Rome. Kort daarop moet hij naar het huidige Duitsland, in het gebied ten oosten van de Rijn. Later, hij is dan al rond de tachtig jaar, komt hij terecht in het noorden van het huidige Nederland. De Friezen vermoorden hem, samen met enkele volgelingen, in 754 bij Dokkum.

Naar Woerden?

Voor Woerden en omgeving is vooral zijn eerste periode van prediken belangrijk. Tussen 719 en 722 werkt hij in Woerden en de wijde omgeving. Dat weten we uit de beschrijving van zijn leven die een latere missionaris, een zekere Liudger, optekent. Hij schrijft dat Bonifatius werkt in Attingahem. We denken dat dit een plek is aan de Vecht, in de buurt van Breukelen. Liudger zegt ook dat Bonifatius preekt in Felsia (Velsen) en ... in Wyrda, de vroegere benaming voor Woerden. De benamingen Wyrda, Wrden en Woerden slaan allemaal op 'woerd' of 'waard'. Dat zijn oude woorden voor een verhoging in het rivierenlandschap. De Romeinen maken al eerder gebruik van die mooie, droge plek en bouwen hun *castellum* op een hoge woerd. Op die plaats ontstaat later een inheems dorpje dat uitgroeit tot de (latere) stad Woerden.

Het eerste kerkje

De vraag is nu of de voorloper van de huidige Petruskerk, het eerste Woerdense kerkje, gebouwd wordt door Bonifatius. Direct bewijs is er niet, maar het is wel waarschijnlijk. Missionarissen uit die tijd werken volgens een vaste methode. Ze preken eerst en daarna dopen ze de bekeerde heidenen. Vervolgens proberen ze die bekering duurzaam te laten zijn en dan helpt het als er een altaar of kerk komt. Zo'n kerk bouw je dan het liefst midden in het bekeerde plaatsje. In het geval van Woerden dus op de hoge woerd, op de plek van het vroegere Romeinse castellum. En er is nog een aanwijzing. In de 11^e eeuw wordt het gebied rondom Woerden en Breukelen toebedeeld aan het kapittel van Oudmunster, ook bekend als het Bonifatiuskapittel. Een kapittel is een bestuursorganisatie van de bisschop. Verder zeggen sommige onderzoekers dat de kerk in Woerden gewijd is (ook toen al) aan Sint-Pieter. Dat is een heilige waar Bonifatius veel respect voor had. Maar andere onderzoekers zeggen dat dit niet waar is. Want in de tijd voor de reformatie zou de kerk in Woerden net zo goed gewijd kunnen zijn aan Maria.

Sint-Maarten

Hoe dan ook, Woerden wordt christelijk. Daarmee groeit de invloed van de bisschop in de omgeving. In een document uit de 10^e eeuw staat dat "alles in Woerden aan Sint-Maarten toebehoort". Sint-Maarten is ook de naam van de bisschopszetel in Utrecht. De stad Woerden en omgeving ligt daarna steeds in het grensgebied – en vaak ook conflictgebied – tussen Holland en Utrecht.

Meer weten?

Algemeen:

- Dekker, C. *Het Kromme Rijngebied in de Middeleeuwen* (Zutphen, 1983)
- Moorsel, P.P.V. van *Willibrord en Bonifatius* (Bussum, 1968)
- Speet, Ben *De tijd van monniken en ridders: 500-1000* (Zwolle, 2007)
- Romain, Willy-Paul *Bonifatius, grondlegger van Europa* (Baarn, 1991)

Woerden en omgeving:

- Klerk, Gert de "Bonifatius, stichter van de Woerdense Petruskerk?" in *Heemtijdinghen*, jg 40 (2004), nr 3, pp. 73-77
- Plomp, Nico *Woerden 600 jaar stad* (Woerden, 1972), pp. 6-8

Rechten

Het geheel of gedeeltelijk overnemen van de tekst is toegestaan onder vermelding van "Bron: Het Verhaal van Woerden".